

УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ НА ОСНОВІ ПОКАЗНИКІВ СФЕРИ ЗАЙНЯТОСТІ

ДАВИДОВА І. О.

УДК 331.102.344

Давидова І. О. Умови ефективної реалізації та управління інтелектуальним капіталом на основі показників сфери зайнятості

Розглянуто загальні умови реалізації інтелектуального капіталу. Розкрито показники сфери зайнятості, які є впливовими для ефективного використання інтелектуального капіталу, у порівнянні з показниками освіти. Реалізація інтелектуального капіталу може підвищитись тільки за умови зростання рівня працевлаштування випускників навчальних закладів, розширення можливостей працевлаштування за фахом, що забезпечується взаємодією на різних рівнях зі сферою зайнятості населення. Визначено механізми, що опосередковують управляючий вплив на інтелектуальний капітал. У сфері зайнятості такими механізмами виступають: взаємодія сфери освіти та зайнятості при підготовці фахівців, форми організації праці, умови праці, мобільність робочої сили та гнучкість ринку праці, традиції та тип корпоративної культури, якісний склад працюючих, стан соціальної сфери. Сфера зайнятості відповідальна за приведення інтелектуального капіталу в дію, перетворення номінального інтелектуального капіталу в реальний. Перспективою подальших досліджень для України виступає пошук форм зайнятості, найбільш адекватних вищій освіті та природі інтелектуальної праці.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, реалізація, зайнятість населення, управління, освіта.

Бібл.: 10.

Давидова Ірина Олегівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічної теорії, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: irinadavydova@list.ru

УДК 331.102.344

UDC 331.102.344

Давидова І. О. Условия эффективной реализации и управления интеллектуальным капиталом на основе показателей сферы занятости

Рассмотрены общие условия реализации интеллектуального капитала. Раскрыты показатели сферы занятости, влияющие на эффективное использование интеллектуального капитала, в сравнении с показателями образования. Реализация интеллектуального капитала может повыситься только при условии роста уровня трудоустройства выпускников учебных заведений, расширения возможностей трудоустройства по специальности, что обеспечивается взаимодействием на разных уровнях со сферой занятости населения. Определены механизмы, опосредующие управляющие воздействия на интеллектуальный капитал. В сфере занятости такими механизмами выступают: взаимодействие сферы образования и занятости при подготовке специалистов, формы организации труда, условия труда, мобильность рабочей силы и гибкость рынка труда, традиции и тип корпоративной культуры, качественный состав работающих, состояние социальной сферы. Сфера занятости ответственна за приведение интеллектуального капитала в действие, преобразование номинального интеллектуального капитала в реальный. Перспективой дальнейших исследований для Украины выступает поиск форм занятости, наиболее адекватных высшему образованию и природе интеллектуального труда.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, реализация, занятость населения, управление, образование.

Библ.: 10.

Давидова Ирина Олеговна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономической теории, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клочковская, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: irinadavydova@list.ru

Davydova I. O. Conditions of Efficient Realisation and Management of Intellectual Capital on the Basis of Employment Indicators

The article considers general conditions of realisation of intellectual capital. It reveals indicators of the sphere of employment, that influence efficient use of intellectual capital, compared to education indicators. Realisation of intellectual capital could be increased only under conditions of the growth of the level of employment of graduates of educational establishments, expansion of possibilities of employment by specialty, which is ensured by interaction at different levels with the employment sphere. The article identifies mechanisms that mediate governing impacts on intellectual capital. Such mechanisms in the sphere of employment are: interaction of the sphere of education and employment when training specialists, forms of organisation of labour, conditions of labour, mobility of labour and flexibility of the labour market, traditions and type of corporate culture, qualitative composition of employees and the state of the social sphere. The sphere of employment is responsible for bringing the intellectual capital into action and transformation of the nominal intellectual capital into the real one. Search for forms of employment, most adequate to the higher education and nature of intellectual labour, serves as a prospect of further research for Ukraine.

Key words: intellectual capital, realisation, employment of the population, management, education.

Bibl.: 10.

Davydova Irina O. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economic Theory, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (vul. Klochkivska, 333, Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: irinadavydova@list.ru

Реалізація розвитку інтелектуального капіталу має відповідати сучасним вимогам, враховувати існуючі умови реалізації, мати необхідне забезпечення та охоплювати більш широку проблему, пов'язану з реалізацією змісту та результатів економічної діяльності в межах існуючого господарського механізму. Формування потужного людського та інтелектуального капіталу впродовж тривалого перехідного періоду не належа-

ло до стратегічних державних пріоритетів в Україні, що значною мірою зумовило руйнацію базисних основ його відтворення та використання, низьку ефективність відповідного напряму державного регулювання.

Проблематика інтелектуального капіталу одержала висвітлення в дослідженнях, які наголошують на принципово новій природі інтелектуального капіталу – можна виділити праці теоретиків суспільного розвитку:

Л. Едвінссона, Н. Маллоуна, Й. Рууса, П. Страссмана, Л. Фернстема, Н. Бонтіса, Л. С. Бляхмана та ін. Вплив інтелектуального ресурсу на можливості економічної системи досягати найкращого результату аналізувався в роботах Р. Солоу, П. Ромера, П. Іванюка, О. Грішної. У той же час реалізація інтелектуального капіталу переважно розкривається через економічний ефект сфери освіти, тоді як зміст інтелектуального капіталу цієї сфери не вичерпується.

Мета статті – дослідження умов всебічної ефективної реалізації інтелектуального капіталу на основі показників сфери зайнятості.

Успішність політики розвитку та забезпечення реалізації інтелектуального капіталу кореспондує з рівнем добробуту країни. В економічно розвинених країнах в цілому характерно поважне ставлення до культури, науки, освіти, що забезпечується відповідними фінансовими ресурсами. Слід відзначити критичну залежність процесів нагромадження та реалізації інтелектуального капіталу від загальної культури господарської діяльності, державної політики, на яку припадає значна частка витрат на науку, освіту, фінансування розвитку інфраструктури, підтримка інноваційного клімату, стимулюючий вплив на суб'єктів економіки [8].

Реалізація інтелектуального капіталу можлива тільки за умови його ефективного використання на рівні окремого носія, яке відбувається за умови його включення в сферу зайнятості. Для реалізації інтелектуального капіталу необхідно сформувати умови, які б забезпечували залучення працівника до людського розвитку та вдосконалення його здібностей до праці:

- ✦ забезпечувати техніко-організаційний розвиток;
- ✦ забезпечувати гідні умови праці;
- ✦ створювати умови для розвитку творчої активності;
- ✦ забезпечувати гідну оплату праці;
- ✦ постійно підвищувати кваліфікацію праці;
- ✦ впроваджувати стимулювання праці залежно від результатів та кваліфікації;
- ✦ забезпечувати корпоративної культури, спрямованої на самореалізацію, у тому рахунку для молоді.

Механізм реалізації інтелектуального капіталу – послідовний процес переходу соціально-економічного змісту в організаційно-економічний, з подальшим формуванням, тобто переходом виробничих суспільних відносин у конкретні економічні форми та методи ведення економічної діяльності. Реалізація інтелектуального капіталу передбачає формування інформаційного, технічного, організаційного, фінансового та кадрового забезпечення. Важливість сфери зайнятості в реалізації інтелектуального капіталу визначена її властивістю виступати провідником між носіями інтелектуального капіталу та конкретним полем докладання їх праці. З точки зору зайнятості можливості реалізації інтелектуального капіталу визначаються такими чинниками, як форми організації праці, умови праці, мобільність робочої сили та гнучкість ринку праці, традиції та тип корпоративної культури, якісний склад працюючих, стан соціально-

го середовища. У сукупності ці чинники забезпечують можливості заробітку та соціальних пільг, просування по роботі, наявність умов для підвищення кваліфікації, здійснення інноваційних перетворень, можливості прикладання своїх знань, досвіду, здібностей в існуючих умовах, наявність в складі праці елементів творчості.

Трудова діяльність дозволяє людині самостійно забезпечити необхідні для гідного існування доходи, що можуть бути спрямовані на індивідуальний розвиток, на інвестиції в освіту, підвищення якості життя, дозволяє кожному реалізувати накопичений інтелектуальний капітал, створює стимули для одержання освіти та інвестування в інтелектуальний капітал майбутніх поколінь.

Ринок праці, що нормально й ефективно функціонує, надаючи більшості працездатних добробут та дохід, дозволяє державі, розширивши бюджетні можливості, зосередитись на підтримці та захисті окремих незахищених верств населення, забезпечити рівність можливостей для інтелектуального розвитку усіх верств населення. Високий рівень та ефективність зайнятості в цих умовах забезпечують як стабільність індивідуальних доходів, так і зростання податкових надходжень та сукупних доходів суспільства, створюючи можливості для виробництва більшої кількості суспільних благ, що сприяють інтелектуальному розвитку.

Трудова діяльність багато в чому визначає процес соціалізації особистості, формує ціннісні установки та орієнтації, а високий рівень економічної активності у працездатному віці приводить до того, що виробниче середовище стає найближчим оточенням багатьох людей протягом тривалого часу, визначаючи якість трудового життя, умови та стандарти життєдіяльності.

Рівень освіти та якість зайнятого населення характеризують не тільки наявний стан трудових ресурсів з точки зору їх продуктивності, але й потенційні можливості розвитку, відповідного запитам економіки та конвертації добробуту в розвиток окремої людини.

Однією з функцій інтелектуального капіталу стає нарощування ВВП. Через систему взаємозв'язків інтелектуальний капітал завдає темп і характер оновлювань технологій, інноваційної продукції.

Механізмами, що опосередковують реалізацію та управляючий вплив на інтелектуальний капітал, виступають сфера освіти та сфера зайнятості. Для цілеспрямованої реалізації та використання інтелектуального капіталу необхідно визначитись з критеріями його ефективності.

У численних публікаціях [7, 9] основним елементом, що визначає стан інтелектуального капіталу, визнається система освіти. Ми ставимо завдання довести, що інтелектуальний капітал виявляється залежним не тільки від освіти, яка відповідальна за його формування, але й від сфери зайнятості, яка відповідальна за приведення інтелектуального капіталу в дію, перетворення номінального інтелектуального капіталу в реальний інтелектуальний капітал.

І сфера освіти, і сфера зайнятості виступають як об'єктами регулюючого зовнішнього впливу – з боку держави, зацікавлених сторін, так і об'єктами впливу

інших чинників інтелектуального розвитку індивіда, які мають скоріше внутрішній характер та не підлягають регулюванню (інтелектуальна активність, здібності, компетенції, мотивації та ін.).

Показники зайнятості можна розрізнити за групами як показники пропорційності, показники рівня, показники структури зайнятості населення.

Перша група – пропорції розподілу трудових суспільних ресурсів за характером їх участі в суспільно-корисній праці; пропорції зайнятих за статтю, віком, зайнятість у системі матеріального та нематеріального виробництва.

Друга група – рівень зайнятості населення в народному господарстві, частка зайнятих в економічно активному населенні, рівень економічної активності населення.

Третя група – структура розподілу працюючих по галузях народного господарства, професійно-кваліфікаційна структура працюючих, частка зайнятих у дослідженнях і розробках, частка зайнятих, що здійснили підвищення кваліфікації або навчені новим професіям у загальній структурі зайнятих, структура зайнятих за рівнем заробітної плати. Чим вища частка прогресивних сфер і галузей, тим більший ступінь реалізації інтелектуального капіталу. Інноваційні та прогресивні сфери відрізняються більш високою, ніж у середньому по економіці, продуктивністю та дохідністю (інформатика, сфера послуг). Для характеристики реалізації інтелектуального капіталу потрібно також виділення групи людей, які безпосередньо зайняті інтелектуальною працею або у праці яких високою є частка інтелектуальної складової.

Одним із пріоритетних напрямів має стати пошук форм зайнятості, найбільш адекватних вищій освіті та природі інтелектуальної праці. Важливим детермінантом, що включається в аналіз реалізації інтелектуального капіталу, виступає характеристика інноваційної активності економічної системи. Головний акцент має бути зробленим на відповідності структури робочої сили та форм зайнятості інноваційним потребам економічної системи. Виходячи з того, що процес реалізації інтелектуального капіталу здійснюється за допомогою інтелектуальної праці, її мотиваційний механізм є ще одним важливим механізмом впливу на інтелектуальний капітал та інтелектуальний потенціал [1, с. 8]. Мотиваційний механізм складається з основних компонентів включеності або невключеності до трудової діяльності. У ньому реалізується те, що було сформовано в процесі соціалізації індивіда через систему зайнятості.

Достовірною та розгалуженою базою даних, яка дозволяє оцінювати інтелектуальний капітал в міжнародних порівняннях, виступає індекс людського розвитку [2]. Щодо виміру ступеня реалізації інтелектуального капіталу, то його результативність знаходить своє вираження у зростанні обсягу виробленого економікою продукту, який відображається у обсязі ВВП, у зростанні якості та конкурентоспроможності продукції, яке відображаються за допомогою таких показників, як частка інноваційної продукції у складі ВВП, загальний інноваційний індекс Європейського інноваційного таб-

ло, що характеризує ресурсне забезпечення, інноваційна активність підприємств, результативність науково-технічної та інноваційної діяльності.

Реалізація інтелектуального капіталу передбачає оптимізацію структури зайнятості за рівнем освіти, змістом праці, професійними групами через збалансування освітньо-кваліфікаційних характеристик населення не тільки з метою зростання результативності людських та інтелектуальних ресурсів, але і забезпечення виконання стратегічних завдань розвитку суспільства та інноваційних перетворень економіки.

Цікаво порівняти показники впливу розвитку інтелектуального капіталу в сфері зайнятості на економічну результативність з показниками розвитку інтелектуального капіталу в сфері освіти. Численні дослідження показують наявність тісного зв'язку між освітою та економікою [4, 5]. Аналіз можна здійснювати на основі порівняння базових економічних показників з індикаторами рівня розвитку освіти, серед яких – тривалість навчання, обсяг одержаних академічних навичок та знань, результати міжнародних тестів, частка населення з вищою освітою, частка зайнятих з вищою освітою [9, с. 1187 – 1190]. Як результуючий об'єкт впливу сфери освіти найчастіше використовується ВВП, який розраховується як ринкова вартість товарів і послуг, але не враховує інші чинники, які визначають рівень життя. Економістів часто піддають критиці за те, що вони використовують для виміру добробуту країн лише валовий внутрішній продукт. Високий рівень ВВП не обов'язково означає високий рівень споживання, якщо країна багато заощадує (Китай, Сінгапур). Високий ВВП не передбачає, що люди більше мають вільного часу, частіше буває навпаки, тобто, їх добробут буде нижчим.

Але результативність у формуванні інтелектуального капіталу виявляється не тільки в кількісному аспекті – обсязі випуску фахівців, але й потребує якісних оцінок, де одним з показників виступає рівень працевлаштування випускників після закінчення навчальних закладів. Проблеми з працевлаштуванням молоді характерні сьогодні як для розвинутих країн, так і країн інших ешелонів, включаючи Україну. Враховуючи дані Центру зайнятості, серед безробітних (за методологією МОП) виділяються за причинами незайнятості непрацевлаштовані після закінчення загальноосвітніх і вищих навчальних закладів I – V рівнів акредитації. У складі безробітних їх частка у 2010 р. складала 16,2%, у 2011 – 18,7% [6, с. 359]. Серед працевлаштованих щонайменше 40% випускників, за різними оцінками, працюють не за фахом [10]. Результативність сфери освіти може підвищитись тільки за умови зростання рівня працевлаштування випускників навчальних закладів, розширення можливостей працевлаштування за фахом, що забезпечується взаємодією на різних рівнях зі сферою зайнятості населення. У разі працевлаштування результативність використання одержаних знань продовж трудового життя пов'язана з дієвістю безперервного навчання та підвищення кваліфікації. Тут проблемою є неузгодженість ланок навчання, слабке заохочення до освітньо-

професійного зростання, обмежене використання нових практик у підвищенні кваліфікації кадрів, які б забезпечували використання світового досвіду. Саме навчання на робочому місці забезпечує високий рівень інноваційності. Особлива потреба в безперервній освіті існує для створення інноваційних ідей, впровадження сучасних технологій, використання ефективних методів господарювання. Такі форми безперервної освіти для суб'єктів інноваційних перетворень передбачають як підвищення кваліфікації, так і короткотермінові професійні курси, дистанційне навчання, міжнародні стажування. В основі кожної інновації є людина. Саме людина, як суб'єкт інноваційних перетворень, її особистісні інтелектуальні та соціальні характеристики, мотиви, прагнення самоствердження, самовдосконалення, здатність до навчання визначає ступінь реалізації інтелектуального капіталу та інноваційних перетворень. Необхідність та роль безперервної освіти для суб'єктів інноваційних перетворень зумовлена особливістю соціально-економічної системи, в якій вони функціонують під впливом численних чинників, що мають різний діапазон, інтенсивність та тривалість впливу.

У контексті затвердження принципів безперервної освіти слід виділити збільшення інвестицій у людські ресурси (спеціальні семінари, конференції, навчання працівників, відвідування курсів і тренінгів, фінансування навчальних програм для працівників, розробка системи стимулюючих заходів щодо навчання старших категорій громадян), розвиток наставництва та консультування (надання кожному вільного доступу до інформації про освітні послуги, поради щодо вибору спеціальних курсів чи відвідування тренінгів, впровадження постійного навчання у елемент корпоративної культури організації), створення програм найму кваліфікованих кадрів; розширення можливостей прикладання одержаних знань через збільшення кількості високотехнологічних робочих місць. Для розв'язання цих проблем в Україні необхідно прийняти відповідний закон. Прийняття такого закону обумовлено не тільки необхідністю правового регулювання професійного навчання кадрів на виробництві, але й потребою введення системи професійного навчання на виробництві, стимулювання зацікавленості працівників у постійному вдосконаленні знань та вмінь, так званої освіти впродовж всього життя.

Важливу роль відіграють програми розвитку інноваційного потенціалу працівників на підприємствах, підтримки розвитку робітників на робочому місці для забезпечення необхідності розвитку працівника в професійному та особистісному планах, надання широких можливостей професійного зростання на всіх стадіях розвитку людських ресурсів.

ВИСНОВКИ

Реалізація інтелектуального капіталу можлива тільки за умови його ефективного використання на рівні окремого носія, яке відбувається за умови його включення у сферу зайнятості. Реалізація інтелектуального капіталу передбачає оптимізацію структури зайнятості

за рівнем освіти, змістом праці, професійними групами через збалансування освітньо-кваліфікаційних характеристик населення не тільки з метою зростання результативності людських та інтелектуальних ресурсів, але і забезпечення виконання стратегічних завдань розвитку суспільства та інноваційних перетворень економіки. Результативність у формуванні інтелектуального капіталу виявляється не тільки в кількісному аспекті – обсязі випуску фахівців, але й потребує якісних оцінок, де одним з показників виступає рівень працевлаштування випускників після закінчення навчальних закладів, розширення можливостей працевлаштування за фахом, що забезпечується взаємодією на різних рівнях зі сферою зайнятості населення. Розвиненість та оптимальне структурування дозволяють консолідувати індивідуальні інтелектуальні здібності для досягнення економічними агентами індивідуальних цілей на ринку праці (престижної зайнятості, справедливої винагороди за працю, яка відповідає соціальним стандартам і відображає реальний внесок працівника, гідних умов праці, можливостей для максимального розвитку і застосування індивідуальних здібностей), сполучити з досягненням суспільних цілей (економічного піднесення та зростання добробуту населення до соціальних стандартів високорозвинених країн через забезпечення продуктивної зайнятості на постіндустріальних засадах). ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Богиня Д. П.** Ментальні чинники в системі регулювання зайнятості та стимулювання праці в Україні / Д. П. Богиня // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Т. 2. – 2009. – № 5. – С. 7 – 9.
- 2.** Доповідь про людський розвиток ПРООН 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.undp.org.ua>
- 3. Гава Ю. В.** Інтелектуальний капітал – шлях до економічного зростання України / Ю. В. Гава // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 4. – С. 129 – 134.
- 4. Грیشнова О. А.** Вплив рівня освіти на зайнятість: теоретичний та емпіричний аналіз / О. А. Грیشнова // Україна: аспекти праці. – 2001. – № 6. – С. 3 – 11.
- 5. Новиков А. М.** Как оценивать качество образования? / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.anovikov.ru/artikle/kacth_obr.htm. Данные на 16.07.2011 г.
- 6.** Статистичний щорічник України за 2011 рік : [стат. зб.] / за ред. О. Г. Осауленка ; Державна служба статистики України. – К. : ТОВ «Август-трейд», 2012. – 559 с.
- 7. Петрова Т.** Професійний розвиток працівників: проблеми стимулювання персоналу та заінтересованості роботодавців / Т. Петрова // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 2. – С. 26 – 34.
- 8. Bontis N.** (2003) National intellectual capital index: the benchmarking of Arab countries / N. Bontis // Journal of Intellectual Capital, Vol. 5 No. 1.
- 9. Hanushek, Eric A.** Schooling, Labor-Force Quality, and the Growth of Nations. / Eric A. Hanushek, Dennis D. Kimko // The American Economic Review. – 2000 (December). – Vol. 90 no. 5 – pp. 1184 – 1208.
- 10.** <http://tyzhden.ua/News/59003>

REFERENCES

- Bohynia, D. P. "Mentalni chynnyky v systemi rehuliuвання zainiatosti ta stymuliuвання pratsi v Ukraini" [Mental factors in the system of employment regulation and stimulation of labor in Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 2, no. 5 (2009): 7-9.
- Bontis, N. "National intellectual capital index: the benchmarking of Arab countries". *Journal of Intellectual Capital*, vol. 5, no. 1 (2003).
- "Dopovid pro liudskyy rozvytok PROON 2013 roku" [Human Development Report of UNDP in 2013]. <http://www.undp.org.ua>
- Eric, A. Hanushek, and Dennis, D. Kimko "Schooling, Labor-Force Quality, and the Growth of Nations". *The American Economic Review*, vol. 90, no. 5 (2000): 1184-1208.
- Hava, Yu. V. "Intelektualnyi kapital – shliakh do ekonomichnoho zrostantia Ukrainy" [Intellectual capital – the path to economic growth in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 4 (2006): 129-134.
- Hrishnova, O. A. "Vplyv rivnia osvity na zainiatist: teoretychnyi ta empyrychnyi analiz" [Impact of education on employment: a theoretical and empirical analysis]. *Ukraina: aspekty pratsi*, no. 6 (2001): 3-11.
- Novikov, A. M., and Novikov, D. A. "Kak otsenivat kachestvo obrazovaniia?" [How to assess the quality of education?]. http://www.anovikov.ru/artikle/kacth_obr.htm. Данные на 16.07.2011 г. <http://tyzhden.ua/News/59003>.
- Petrova, T. "Profesiinyi rozvytok pratsivnykiv: problemy stymuliuвання personalu ta zainteresovanosti robotodavtsiv" [Professional development workers: Issues incentives for staff and interest of employers]. *Ukraina: aspekty pratsi*, no. 2 (2010): 26-34.
- Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2011 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2011]. Kyiv: Avhust-treid, 2012.

УДК 330.354

ВИЩА ОСВІТА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУСПІЛЬСТВА

ШИФРІНА Н. І.

УДК 330.354

Шифріна Н. І. Вища освіта як основа формування і розвитку інтелектуального потенціалу суспільства

У статті досліджено роль вищої освіти як основи формування і розвитку інтелектуального потенціалу суспільства. Проаналізовано методологічний апарат наукового пізнання закономірностей розвитку освітньої галузі, систематизовано переваги й недоліки існуючих методів дослідження. Визначено теоретичні аспекти взаємозв'язку вищої освіти із сучасним глобальним середовищем з точки зору структури та функціональності. Проаналізовано передовий досвід зарубіжних урядів, університетів, міжнародних організацій стосовно ефективної взаємодії освіти, науки й економіки, а також проблемні питання, стан і напрями вдосконалення функціонування вищих навчальних закладів як основи формування і розвитку інтелектуального потенціалу України.

Ключові слова: вища освіта, інтелектуальний потенціал, глобальне середовище, суспільство.

Рис.: 2. **Бібл.:** 10.

Шифріна Надія Ігорівна – кандидат економічних наук, викладач кафедри політичної економії, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: runavi33@rambler.ru

УДК 330.354

Шифріна Н. И. Высшее образование как основа формирования и развития интеллектуального потенциала общества

В статье исследована роль высшего образования как основы формирования и развития интеллектуального потенциала общества. Проанализирован методологический аппарат научного познания закономерностей развития образовательной отрасли, систематизированы преимущества и недостатки существующих методов исследования. Определены теоретические аспекты взаимосвязи высшего образования и современной глобальной среды с точки зрения структуры и функциональности. Проанализирован передовой опыт зарубежных правительств, университетов, международных организаций относительно эффективного взаимодействия образования, науки и экономики, а также проблемные вопросы, состояние и направления совершенствования функционирования высших учебных заведений как основы формирования и развития интеллектуального потенциала Украины.

Ключевые слова: высшее образование, интеллектуальный потенциал, глобальная среда, общество.

Рис.: 2. **Библ.:** 10.

Шифріна Надежда Игоревна – кандидат экономических наук, преподаватель кафедры политической экономии, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: runavi33@rambler.ru

UDC 330.354

Shifrina N. I. Higher Education as a Basis of Formation and Development of Intellectual Potential of the Society

The article studies the role of higher education as a basis of formation and development of intellectual potential of the society. It analyses methodological apparatus of scientific cognition of regularities of development of the educational sphere, systemises advantages and shortcomings of the existing methods of research. It identifies theoretical aspects of interconnection of higher education and modern global environment from the point of view of structure and functionality. It analyses leading experience of foreign governments, universities and international organisations with respect to effective interaction of education, science and economy and also problematic issues, state and directions of improvement of functioning of higher educational establishments as a basis of formation and development of intellectual potential of Ukraine.

Key words: higher education, intellectual potential, global environment, society.

Pic.: 2. **Bibl.:** 10.

Shifrina Nadezhda I. – Candidate of Sciences (Economics), Lecturer of the Department of Political Economy, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: runavi33@rambler.ru